

УДК 347.73

DOI: 10.30857/2786-5398.2025.3.2

Ірина-Людмила А. Могила

Національний університет «Львівська політехніка», Україна

**ПРОГРЕСИВНА МОДЕЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ЗБОРУ:
НОВИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

У статті здійснено комплексний науковий аналіз фінансових та соціальних аспектів реформування системи військового збору в Україні, що є критично важливим для забезпечення сталого економічного розвитку та соціальної справедливості в умовах повоєнного відновлення. Дослідження обґрунтовує необхідність відмови від існуючої моделі оподаткування, яка є фіксованою та не враховує фінансовий стан платників, що створює дисбаланс у розподілі податкового навантаження. Запропоновано розглянути систему військового збору не лише як інструмент фінансування оборонного сектору, а й як елемент соціально-орієнтованої податкової політики. Головною науковою новизною дослідження є розробка та наукове обґрунтування концептуально нової моделі військового збору, що базується на принципі прогресивної диференціації ставки. Ця модель передбачає встановлення гнучкої, прогресивної шкали оподаткування, де ставка збору зростає пропорційно до рівня доходу платника. Такий підхід дозволить не лише значно збільшити надходження до державного бюджету, необхідні для фінансування відновлення інфраструктури, оборонних потреб та підтримки ветеранів, але й забезпечити більш справедливий розподіл фінансового тягаря на суспільство. У статті запропоновано конкретні механізми імплементації нової системи, що включають: розробку чітких критеріїв для визначення рівня доходів та відповідних ставок; створення ефективних адміністративних процедур для збору та обліку надходжень; впровадження системи контролю для запобігання ухиленню від сплати. Запропонована модель є інструментом, що поєднує фіскальну ефективність із соціальною відповідальністю, і може стати основою для формування нової, більш збалансованої податкової політики в Україні. Результати дослідження мають значну практичну цінність для органів державної влади, фінансових експертів та науковців, які працюють над питаннями фінансової безпеки та економічного відновлення держави. Стаття також може слугувати відправною точкою для подальших наукових досліджень у сфері фіскальної політики.

Ключові слова: *військовий збір; модель; прогресивна диференціація; податкова політика; повоєнне відновлення; нововведення; соціальна справедливість.*

Iryna-Lyudmyla A. Mohyla

Lviv Polytechnic National University, Ukraine

**PROGRESSIVE MODEL OF TAXATION OF MILITARY FEE:
A NEW APPROACH TO FORMING UKRAINE'S TAX POLICY
IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION**

The article provides a comprehensive scientific analysis of the financial and social aspects of reforming the military levy system in Ukraine, which is critically important for ensuring sustainable economic development and social justice in the post-war recovery. The study justifies the need to abandon the existing taxation model, which is fixed and does not take into account the financial status of payers, which creates an imbalance in the distribution of the tax burden. It is proposed to consider the military levy system not only as a tool for financing the defense sector, but also as an element of a socially-oriented tax policy. The main scientific novelty of the study is the development and scientific substantiation of a conceptually new model of military levy, based on the principle of progressive rate differentiation. This model involves the establishment of a flexible,

progressive tax scale, where the levy rate increases in proportion to the payer's income level. Such an approach will not only significantly increase the state budget revenues necessary to finance the restoration of infrastructure, defense needs and support for veterans, but also ensure a more equitable distribution of the financial burden on society. The article proposes specific mechanisms for implementing the new system, including: development of clear criteria for determining the level of income and corresponding rates; creation of effective administrative procedures for collecting and accounting for revenues; implementation of a control system to prevent tax evasion. The proposed model is a tool that combines fiscal efficiency with social responsibility and can become the basis for the formation of a new, more balanced tax policy in Ukraine. The results of the study have significant practical value for state authorities, financial experts and scientists working on issues of financial security and economic recovery of the state. The article can also serve as a starting point for further scientific research in the field of fiscal policy.

Keywords: military levy; model; progressive differentiation; tax policy; post-war recovery; innovation; social justice.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України, що характеризується повномасштабною війною, зумовив нагальну потребу в консолідації фінансових ресурсів для забезпечення обороноздатності держави та повоєнного відновлення. У цьому контексті військовий збір є одним із ключових джерел формування державного бюджету. Проте, незважаючи на його значний фіскальний потенціал, чинна модель, що базується на фіксованій ставці, виявила низку недоліків, які створюють системні ризики для фінансової стабільності та соціальної справедливості. Вона не враховує диференційованість доходів населення, що призводить до нерівномірного розподілу податкового навантаження та посилення соціального розшарування. Відтак, існує нагальна потреба в перегляді засад оподаткування військовим збором.

Актуальність наукового дослідження обґрунтовується наявністю фундаментальних суперечностей. По-перше, спостерігається дисонанс між необхідністю акумуляції значних обсягів коштів для фінансування відновлення країни та несправедливістю існуючої фіскальної моделі, що покладає однаковий фінансовий тягар на громадян з різним рівнем платоспроможності. По-друге, існує конфлікт між фіскальною ефективністю та соціальною відповідальністю. Чинна система не стимулює легалізацію доходів та не сприяє формуванню суспільної згоди щодо справедливості податкової системи. По-третє, назріла потреба трансформації тимчасового інструменту (військового збору) в постійний, науково обґрунтований механізм забезпечення фінансової безпеки держави в довгостроковій перспективі.

Зазначені суперечності обумовлюють необхідність глибокого наукового пошуку, спрямованого на розробку та обґрунтування нової, більш гнучкої та соціально справедливої моделі військового збору. Вирішення цієї проблеми має не лише економічне, а й соціально-політичне значення, оскільки сприятиме зміцненню довіри до державних інституцій, забезпеченню фінансової стійкості країни та досягненню соціальної злагоди в умовах післявоєнної відбудови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових джерел демонструє зростання інтересу до питань податкової політики в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення. Сучасні дослідження можна умовно поділити на кілька напрямків, які безпосередньо стосуються теми реформування військового збору.

По-перше, значна кількість робіт присвячена дослідженню фіскальних інструментів, що застосовуються для мобілізації фінансових ресурсів під час війни. Вчені, такі як Л. Беляєва, Ю. Пеняк, А. Карпова, О. Десятнюк аналізують ефективність чинних податкових механізмів, у тому числі й військового збору. Їхні висновки часто вказують на обмеженість

фіксованої ставки, підкреслюючи, що вона не дозволяє в повній мірі реалізувати фіскальний потенціал економіки. Ці публікації створюють теоретичну основу для критичного переосмислення існуючої моделі [1, 2].

По-друге, окремий блок досліджень зосереджений на принципах соціальної справедливості в оподаткуванні. У роботах О. Найденко та Ю. Григоренко, А. Соколовська обґрунтовується необхідність переходу до прогресивних податкових систем. Автори стверджують, що в умовах значного соціального розшарування, яке посилюється війною, справедливий розподіл податкового тягара є ключовим фактором для підтримки суспільної згоди. Ці дослідження є важливим аргументом на користь прогресивної диференціації ставки військового збору, оскільки вона дозволить збалансувати фіскальні потреби держави з платоспроможністю громадян [3, 4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед великої кількості досліджень щодо використання потреби в реформуванні фіскальної системи, що вивчають окремі аспекти цієї проблеми, комплексне обґрунтування нової моделі військового збору, заснованої на принципі прогресивної диференціації, з урахуванням специфіки повоєнної економіки України, є недостатньо вивченим. Це підтверджує актуальність нашого дослідження та його наукову новизну, оскільки воно спрямоване на заповнення цієї прогалини.

Мета дослідження. Відповідно до вказаного метою статті є в науковому обґрунтуванні та розробці нової моделі військового збору в Україні, що базується на принципі прогресивної диференціації ставки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період післявоєнної відбудови України важливим завданням є перегляд та адаптація фіскальної політики, зокрема щодо військового збору. Цей податок, запроваджений як тимчасовий збір у 2014 році, а згодом скоригований у 2024 році для фінансування оборонних потреб, вимагає наукового аналізу його майбутнього функціонування.

Військовий збір в Україні історично виконував функцію стабілізаційного інструменту в умовах зовнішньої агресії. Після закінчення воєнного стану його призначення, імовірно, трансформується. Згідно з економічною теорією, спеціальні цільові податки можуть бути виправданими у періоди криз, але в мирний час вони можуть створювати дисбаланс у податковій системі. Відтак, існує кілька потенційних сценаріїв його подальшого існування: повне скасування, повернення до базової ставки або інтеграція в нову податкову модель. Кожен із цих сценаріїв має свої переваги та недоліки (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз моделей реформування військового збору
після воєнного стану в Україні

Сценарій	Теоретичне обґрунтування	Потенційні переваги	Потенційні ризики/недоліки
Повернення до базової ставки (1,5%)	Кейнсіанська модель стабілізації: Збереження цільового податку для фінансування державних витрат на оборону. Принцип цільового оподаткування, де збір прив'язаний до конкретної функції держави (національна безпека).	1. Фіскальна стабільність: Забезпечує прогнозоване та стабільне джерело доходів для оборонного бюджету. 2. Економічне пом'якшення: Зниження податкового навантаження сприяє відновленню споживчого попиту та інвес	1. Неефективність: Податки, що збираються безпосередньо для конкретних витрат, можуть призвести до неефективного розподілу ресурсів порівняно з загальним бюджетом. 2. Складність адміністрування: Збереження окремого податку збільшує

Продовження табл. 1

Сценарій	Теоретичне обґрунтування	Потенційні переваги	Потенційні ризики/недоліки
		тиційної активності. 3. Соціальна справедливість: Збереження збору на мінімальному рівні дозволяє уникнути значного фіскального шоку для населення.	адміністративне навантаження як для платників, так і для податкових органів.
Інтеграція в комплексну податкову реформу (наприклад, «10-10-10»)	Модель Лаффера та реформа пропозиції: Зниження податкових ставок з метою стимулювання економічної активності, зростання податкової бази та, як наслідок, збільшення загальних податкових надходжень. Принцип уніфікації: Спрощення податкової системи за рахунок зменшення кількості та типів податків.	1. Спрощення та прозорість: Створює єдину, просту для розуміння та адміністрування податкову систему. 2. Інвестиційна привабливість: Зниження податків на доходи та прибуток стимулює внутрішні та іноземні інвестиції. 3. Зростання ВВП: Теоретично може призвести до значного економічного зростання за рахунок підвищення ділової активності.	1. Фіскальні ризики: Існує ризик недоотримання бюджетних надходжень на перших етапах реформи, що може загрожувати фінансуванню критичних секторів, включаючи оборону. 2. Політичні ризики: Масштабна реформа вимагає значного політичного консенсусу та може стикнутися з опором. 3. Збільшення нерівності: Такі моделі можуть призводити до зростання соціальної нерівності, якщо не супроводжуються компенсаційними механізмами.
Повне скасування військового збору	Ліберальна економічна теорія: Зменшення податкового тягара як пріоритет для стимулювання економіки та індивідуальної свободи. Оптимізація витрат: Принцип, що видатки на оборону мають фінансуватися з загальних податкових надходжень, а не з цільових зборів, що дозволяє більш гнучко перерозподіляти кошти.	1. Зниження адміністративного тягара: Максимальне спрощення податкового адміністрування для бізнесу та громадян. 2. Стимулювання споживчого попиту: Звільнення частини доходу громадян від оподаткування може призвести до збільшення споживання. 3. Справедливість: Уникнення дискримінації певних категорій доходів.	1. Фіскальна нестабільність: Значне зменшення надходжень до державного бюджету, що може поставити під загрозу фінансування оборони та інших державних функцій. 2. Загроза національній безпеці: Без спеціального джерела фінансування, оборона може стати залежною від політичних рішень щодо розподілу бюджету, що може бути нестабільним. 3. Збільшення загальних ставок: Для компенсації витрат, можливо, доведеться

Закінчення табл. 1

Сценарій	Теоретичне обґрунтування	Потенційні переваги	Потенційні ризики/недоліки
			ся підвищувати інші податки, що може нівелювати переваги від скасування збору.

Джерело: побудовано автором за даними [5–7].

На основі аналізу існуючих сценаріїв, пропонується нова модель реформування військового збору, що базується на принципі прогресивної диференціації ставки. Ця концепція є альтернативою уніфікованій ставці та спрямована на досягнення вертикальної справедливості оподаткування. На відміну від традиційної моделі, де податкове навантаження є регресивним (тобто, відсоток від доходу більший для менших доходів), пропонується підхід забезпечує пропорційний внесок платників, виходячи з їхньої фінансової спроможності. Дана модель базується на:

1. Принцип вертикальної справедливості. Основне наукове обґрунтування моделі полягає у застосуванні принципу, згідно з яким особи з більшим доходом повинні сплачувати більший відсоток податків. Це відповідає сучасним тенденціям у податковій політиці розвинених країн, де прогресивні шкали є нормою для податків на доходи фізичних осіб.

2. Соціальна легітимність. У післявоєнний період, коли суспільство буде прагнути до відновлення та соціальної єдності, модель, що враховує різну спроможність громадян, матиме вищу соціальну легітимність. Символічна ставка для низькодоходних груп може бути сприйнята як справедлива, а вища для високодоходних – як їхній внесок у загальну справу відновлення та підтримки армії.

Пропонується запровадити диференційовану шкалу військового збору з трьома основними рівнями, що прив'язані до розміру мінімальної заробітної плати (МЗП) в Україні. Цей підхід дозволяє динамічно адаптувати шкалу до економічних змін (табл. 2).

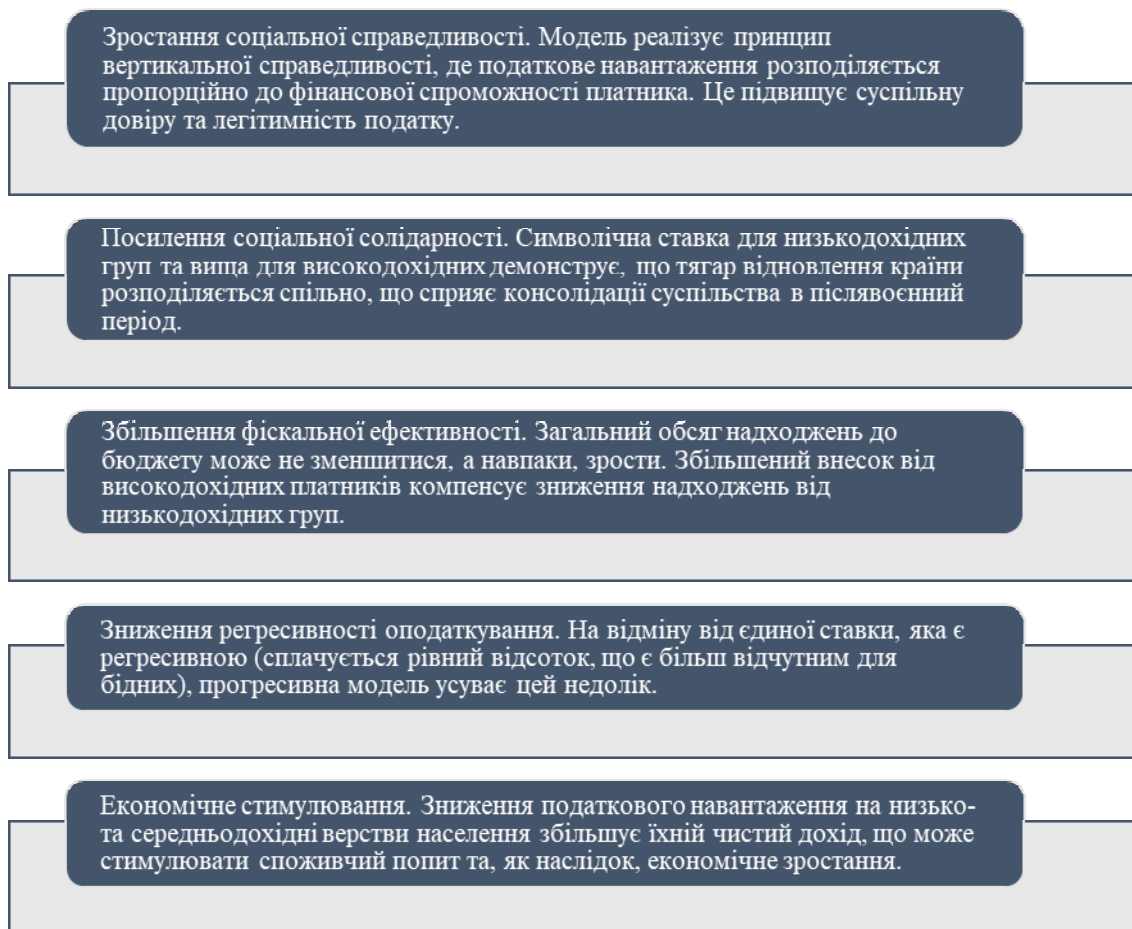
Таблиця 2

**Модель прогресивної ставки військового збору після воєнного стану в Україні:
соціальна диференціація та фіскальне обґрунтування**

Дохід за місяць	Ставка військового збору	Обґрунтування
До 2 МЗП	0,5%	Соціальна підтримка: Мінімальне навантаження на найменш захищені верстви населення, для яких навіть невелика сума є відчутною. Символічний внесок, що підтримує відчуття причетності до загальної справи.
Від 2 МЗП до 5 МЗП	1,5%	Базовий рівень: Цей діапазон охоплює середній клас. Ставка відповідає початковому рівню військового збору, що дозволяє зберегти стабільність надходжень.
Понад 5 МЗП	2,5%	Прогресивний внесок: Вища ставка для високодоходних груп. Це забезпечує значний внесок від тих, хто має більшу фінансову спроможність, не створюючи надмірне податкове навантаження, яке могло б стимулювати ухилення від сплати.

Джерело: побудовано автором.

Наведемо графічну візуалізацію щодо ключових переваг моделі прогресивної диференціації ставки військового збору, що базується на принципах вертикальної податкової справедливості та соціальної солідарності. Ця концепція відходить від традиційної уніфікованої ставки, щоб забезпечити пропорційний розподіл фіскального навантаження відповідно до фінансової спроможності платників. Графічне представлення підкреслює, що такий підхід не лише сприяє зростанню фіскальної ефективності та зменшенню регресивності оподаткування, але й має фундаментальне значення для зміцнення суспільної довіри та соціальної згуртованості в умовах післявоєнної відбудови (рис. 1).



Джерело: побудовано автором.

Рис. 1. Соціально-економічне обґрунтування прогресивної шкали військового збору

Пропонована модель військового збору, що базується на принципі прогресивної диференціації, вимагає не лише зміни ставки, а й глибокого реформування механізму його адміністрування та використання. Ключовим елементом, що забезпечує легітимність та ефективність цього податку в післявоєнний період, є запровадження цільового фонду та системи повної прозорості.

З метою посилення фіскальної дисципліни та суспільної довіри, пропонується розробити концепцію створення цільового «Національного фонду ветеранів та оборони». Цей фонд має бути фінансово та адміністративно відокремленим від загального бюджету держави, що унеможливить нецільове використання коштів. Його єдиним джерелом наповнення стануть надходження від трансформованого військового збору, що надає податку специфічного, цільового характеру. Такий підхід відповідає принципам цільового

оподаткування, де платник чітко усвідомлює, на що будуть витрачені його кошти, що є критично важливим для підвищення податкової культури в країні.

Цільовий характер збору знімає фундаментальні питання щодо його доцільності, оскільки платники податків мають прямий зв'язок між сплаченим податком та його соціальним та оборонним призначенням. Кошти фонду повинні бути спрямовані на конкретні, суспільно значущі програми, які є пріоритетними для відновлення України та підтримки тих, хто став на її захист (табл. 3).

Таблиця 3

Структура та механізм функціонування «Національного фонду ветеранів та оборони»

Елемент механізму	Опис	Наукове обґрунтування та цілі
Джерело фінансування	Трансформований військовий збір. Кошти, що надходять від прогресивної ставки військового збору, акумулюються в окремому цільовому фонді, а не в загальному державному бюджеті.	Принцип фіскальної ідентифікації. Створення прямого зв'язку між податком і його кінцевим призначенням підвищує мотивацію платників та сприяє податковій дисципліні. Це знижує проблему «громадського блага», де платники не бачать прямої вигоди від сплачених податків.
Структура управління	Незалежна адміністрація. Фонд управляється незалежною адміністрацією, що складається з представників уряду, громадських організацій ветеранів, фінансових експертів та незалежних аудиторів.	Теорія інституційного дизайну. Незалежна структура управління мінімізує політичні ризики та вплив, забезпечуючи, щоб рішення про використання коштів приймалися на основі чітких критеріїв, а не політичної доцільності.
Напрями використання	Цільові програми. Кошти використовуються виключно на конкретні, заздалегідь визначені програми: Реабілітація та протезування ветеранів; Житлове забезпечення; Освітні програми; Фінансування інноваційних оборонних розробок.	Економіка добробуту та інвестиції в людський капітал. Спрямування коштів на реабілітацію та освіту є інвестицією у людський капітал, що має довгостроковий позитивний вплив на економіку. Фінансування оборонних технологій підвищує національну безпеку.
Система прозорості та контролю	Публічна звітність та аудит. Фонд зобов'язаний регулярно публікувати детальні звіти про надходження та витрати. Проводиться щорічний незалежний аудит відомими міжнародними компаніями.	Теорія суспільного вибору та антикорупційна політика. Повна прозорість і незалежний аудит є ключовими механізмами для запобігання корупції. Громадський контроль та підзвітність підвищують довіру до державних інституцій.
Результати та очікуваний ефект	Підвищення довіри, соціальна легітимність та фіскальна ефективність. Механізм дозволяє перетворити військовий збір з тимчасового податку на інструмент довгострокової національної безпеки та соціальної справедливості.	Соціальна психологія та поведінкова економіка. Коли платники податків бачать конкретні результати своїх внесків, їхня готовність сплачувати податки зростає. Це формує позитивну податкову культуру, що є основою для стабільної та ефективної фіскальної системи.

Джерело: побудовано автором за даними [5, 8–10].

Такий комплексний підхід, що поєднує цільове використання коштів та максимальну прозорість, не лише підвищить податкову культуру, а й перетворить військовий збір з тимчасового фіскального заходу на інструмент довгострокової підтримки національної безпеки та соціального благополуччя.

Висновки. Розроблена в рамках дослідження модель військового збору з прогресивною диференціацією ставки є оптимальним інструментом для фінансової мобілізації в умовах повоєнного відновлення. Цей підхід забезпечить не лише значне збільшення надходжень до державного бюджету, але й підвищить рівень соціальної справедливості та суспільної довіри до фіскальної політики держави. Впровадження запропонованої моделі потребує комплексного підходу, що включає розробку чітких законодавчих норм, вдосконалення адміністративних процедур та проведення інформаційної кампанії для роз'яснення її переваг. Це дозволить мінімізувати потенційні ризики, пов'язані з ухиленням від сплати податків та зниженням бізнес-активності. Таким чином, реформування системи військового збору на принципах прогресивної диференціації є не лише економічно вигідним, а й соціально необхідним кроком для забезпечення фінансової стійкості та сталого розвитку України в довгостроковій перспективі.

References

Література

1. Bieliaieva, L., Peniak, Yu., Karpova, A. (2022). Orhanizatsiino-informatsiina model oblikovo-analitychnoho zabezpechennia rozrakhunkiv za podatkami [Organizational and information model of accounting and analytical support for tax settlements]. *Ekonomika ta suspilstvo = Economy and society*, No. 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-14> [in Ukrainian].
2. Desiatniuk, O. M. (2012). Innovatsii podatku na dokhody fizychnykh osib u konteksti norm Podatkovoho kodeksu Ukrainy [Innovations in personal income tax in the context of the norms of the Tax Code of Ukraine]. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu = Current problems of economic development of the region*, No. 8, P. 3–9. [in Ukrainian].
3. Naidenko, O. Ie., Hryhorenko, Yu. V. (2017). Zabezpechennia pryntsyphu sotsialnoi spravedlyvosti v opodatkuvanni [Ensuring the principle of social justice in taxation]. *Ekonomika ta suspilstvo = Economy and society*, No. 12. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/96.pdf [in Ukrainian].
4. Sokolovska, A. M. (2010). Podatkova systema derzhavy: teoriia i praktyka stanovlennia [The state tax system: theory and practice of formation]. Kyiv. 326 p. [in Ukrainian].
5. Soldatenko, O. V. (2024). Viiskovy zbir u podatkovii systemi Ukrainy [Military levy in the tax system of Ukraine]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii = Current problems of domestic*
1. Беляєва Л., Пеняк Ю., Карпова А. Організаційно-інформаційна модель обліково-аналітичного забезпечення розрахунків за податками. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-14>
2. Десятнюк О. М. Інновації податку на доходи фізичних осіб у контексті норм Податкового кодексу України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2012. № 8. С. 3–9.
3. Найденко О. Є., Григоренко Ю. В. Забезпечення принципу соціальної справедливості в оподаткуванні. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/96.pdf
4. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. К., 2010. 326 с.
5. Солдатенко О. В. Військовий збір у податковій системі України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 1. URL: <http://apnl.dnu.in.ua/>

- jurisprudence*, No. 1. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2024/43.pdf [in Ukrainian].
6. Shpak, O., Bezruchenok, D. (2023). Rol viiskovoho zboru, yak skladnyka podatkovoi systemy Ukrainy [The role of military levy as a component of the tax system of Ukraine]. *Finance and Credit*, No. 83, P. 118–127 [in Ukrainian].
7. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 2 hrudnia 2010 roku № 2755 (zi zminamy ta dopovnenniamy) [Tax Code of Ukraine dated December 2, 2010 No. 2755]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
8. Kutsyk, P. O. et al. (2023). Bukhhalterskyi oblik v upravlinni pidpriemstvom: pidruchnyk [Accounting in enterprise management: textbook]. Ed. by Doctor of Economics, Prof. P. O. Kutsyk; P. O. Kutsyk, V. I. Bachynskyi, R. M. Voronko, O. A. Polyanska, S. I. Holovatska, M. V. Koryagin, K. I. Kuzminska, M. Yu. Chik. 3rd ed. Lviv: Publishing House of Lviv University of Trade and Economics. 308 p. [in Ukrainian].
9. Praktychnyi posibnyk dlia pidpriiemstiv. Perevahy Ukraine facility pillar 2 (Ukraine investment framework. Finansovi instrumenty dlia biznesu v Ukraini) [Practical guide for entrepreneurs. Advantages of Ukraine facility pillar 2 (Ukraine investment framework. Financial instruments for business in Ukraine)] [in Ukrainian].
10. Doorley, K., Keane, C. (2024). Tax benefit systems and the gender gap in income. *Journal of Economic Inequality*, Vol. 22, P. 285–309. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10888-023-09594-6>.
- 1_2024/43.pdf
6. Шпак О., Безрученко Д. Роль військового збору, як складника податкової системи України. *Finance and Credit*. 2023. № 83. С. 118–127.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
8. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: підручник. За ред. д.е.н., проф. П. О. Куцика; П. О. Куцик, В. І. Бачинський, Р. М. Воронко, О. А. Полянська, С. І. Головацька, М. В. Корягін, К. І. Кузьмінська, М. Ю. Чік. 3-є видан. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. 308 с.
9. Практичний посібник для підприємців. Переваги Ukraine facility pillar 2 (Ukraine investment framework Фінансові інструменти для бізнесу в Україні).
10. Doorley K., Keane C. Tax benefit systems and the gender gap in income. *Journal of Economic Inequality*. 2024. Vol. 22. P. 285–309. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10888-023-09594-6>.